

Edward Roosens
Adviseur

Onze ref.:

Brussel, 12 mei 2003

DOCUMENT

Regionale problematiek

Samenvatting

In deze nota worden de argumentaties voor een regionalisering van de sociale zekerheid (omwille van het bestaan van transfers) en van het loonoverleg onder de loupe genomen. Recent gepubliceerde INR-cijfers maken het immers voor het eerst mogelijk deze redeneringen op basis van harde cijfers te onderzoeken.

Uit de analyse blijkt dat er, deels als gevolg van de interpersoonlijke solidariteit in de Sociale Zekerheid, deels als gevolg van de financieringsmechanismen van de regio's, op dit ogenblik inderdaad een financiële transfer vloeit van Vlaanderen naar Wallonië. Deze bedraagt echter geen 5 of 10 mld EUR maar ergens tussen 3 en 3,5 mld EUR, wat in internationaal perspectief allesbehalve excessief is. Bovendien zullen de veel ongunstigere demografische ontwikkelingen in Vlaanderen de stroom in de komende decennia doen omslaan.

Ook het pleidooi voor een regionalisering van het loonoverleg berust op zwakke fundamenteën. Uit een analyse van de ontwikkeling van loonkosten en productiviteit in de bedrijfssector blijkt dat het Belgische nationale loonoverlegmodel een veel grotere loonflexibiliteit toelaat dan algemeen wordt aangenomen. Regio's met sterke productiviteitsgroei kennen de sterkste loonstijgingen, regio's met een wat tragere productiviteitsgroei, de laagste loonstijgingen. Regionalisering van het loonoverleg zou dus geen oplossingen bieden, maar alleen heel wat praktische complicaties meebrengen en belangrijke schaalvoordelen teniet doen gaan. ■

Dienst Economische
Analyse en Beleid
T + 32 2 515 09 05
F + 32 2 515 08 32
er@vbo-feb.be

1 Inleiding

In bepaalde Vlaamse politieke middens wordt aanhoudend gepleit voor een regionalisering van de sociale zekerheid en van het loonvormingsbeleid.

De regionalisering van de Sociale Zekerheid wordt bepleit met het volgende argument:

- Er stroomt elk jaar 5 mld EUR van Vlaanderen naar Wallonië (sommigen spreken zelfs van 10 mld EUR als de interestlasten op het "Waalse gedeelte" van de overheidsschuld worden meegerekend). Hiervan is 2,5 mld EUR afkomstig van transfers in de Sociale Zekerheid. Indien Vlaanderen deze transfers niet zou moeten betalen, zou ruimte ontstaan om op Vlaams niveau een aantal belangrijke zaken te verrichten. Afhankelijk van de bron wordt gedacht aan een verlaging van de sociale lasten, een verlaging van de vennootschapsbelasting, investeringen in infrastructuur, investeringen in R&D, een verhoging van de pensioenen,

Het pleidooi voor de regionalisering van het loonvormingsbeleid steunt op het volgende argument:

- Wallonië kent een lagere gemiddelde economische groei dan Vlaanderen en daardoor ook een lagere productiviteitsgroei. Het nationaal georganiseerde loonvormingsbeleid legt echter aan beide gewesten hetzelfde loonstijgingstempo op. Hierdoor stijgen de lonen in Wallonië stelselmatig sneller dan de productiviteit. Dit brengt een structurele daling van de ondernemingsrendabiliteit met zich, wat dan weer leidt tot de bestendinging van de ongunstige economische situatie en de hoge werkloosheid in en de transfers naar Wallonië.

Op basis van recent voor het eerst gepubliceerde cijfers van het INR, kan eindelijk worden nagegaan in welke mate deze stellingen steek houden.

2 Transfers tussen de Belgische regio's

In een federaal land betalen de inwoners van een gewest, provincie of arrondissement een zekere hoeveelheid belastingen of bijdragen aan een overkoepelende nationale overheid. In ruil daarvoor verricht die overheid een aantal algemene overheidstaken (defensie, justitie, politie, infrastructuur, verkeer, buitenlands beleid, economisch beleid, werkgelegenheidsbeleid, ...) en betaalt zij sociale uitkeringen (pensioenen, brugpensioenen, gezondheidszorg, werkloosheidsuitkeringen, kinderbijslag, uitkeringen bij ziekte, invaliditeit, arbeidsongevallen of beroepsziekten, bestaansminima, ...).

De baten van deze uitgaven vallen in verschillende mate toe aan de inwoners van ons land. Daardoor zullen sommige personen meer bijdragen tot het federale overheidsbudget dan zij er van terugkrijgen (bvb. de gezonde werkenden). Voor andere personen geldt het omgekeerde (bvb. de zieken of de werklozen). Er stroomt dus een interpersoonlijke transfer van de ene naar de andere persoon. Bekeken op

het niveau van de regio, de provincie of de gemeente, geeft de optelsom van al die interpersoonlijke transfers aanleiding tot een financiële transfer tussen regio's, provincies en gemeenten.

Door het bipolaire federale model wordt de aandacht in België sterk toegespitst op de financiële transfer tussen Vlaanderen en Wallonië. Evengoed zijn er op provinciaal niveau echter transfers van de provincies Vlaams-Brabant, Antwerpen, Oost-Vlaanderen en Waals-Brabant naar de provincies Henegouwen, Luik en West-Vlaanderen. Ook op arrondissementeel niveau zijn er bijvoorbeeld transfers van de West-Vlaamse arrondissementen Brugge en Kortrijk naar de arrondissementen Diksmuide, Ieper, Tielt, Oostende, Veurne en Roeselare. Financiële transfers tussen regionale entiteiten maken met andere woorden onlosmakelijk deel uit van een federaal georganiseerde staat.

2.1 Omvang van de transfer tussen de regio's

Het is onmogelijk exact te berekenen hoe groot de financiële transfer tussen de regio's nu precies is. Het is immers onmogelijk de baten van de algemene taken die de overheid op zich neemt, exact toe te wijzen aan bepaalde personen in bepaalde regio's. Zo kan onmogelijk worden vastgesteld in welke mate het oprollen van een inbrekersbende, een verdieping van de Westerschelde, het opstellen van economische statistieken, het verbeteren van het wegdek van de Brusselse Ring of het aanhalen van de economische banden met China ten goede komt aan deze of gene persoon in een bepaald gewest.

Door de publicatie van nieuwe, meer verfijnde Regionale Rekeningen door het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) kan sinds kort wel worden bepaald in welke mate de federale sociale uitkeringen toevallen aan personen in een bepaald gewest. Daardoor kan worden berekend in welke mate het primair inkomen (d.i. vóór sociale transfers) van een bepaalde regio afwijkt van het beschikbaar inkomen (d.i. na sociale transfers) van die regio. Het verschil tussen die twee is dan de inkomende of de uitgaande transfer van die regio.

2.1.1 De nieuwe INR-cijfers

In Tabel 1 wordt de transfer tussen de Belgische gewesten volgens de nieuwe INR-cijfers weergegeven.

Tabel 1 : Financiële transfers tussen de gewesten volgens het INR

In miljoenen Euro's	1995	1996	1997	1998	1999	2000
<u>Vlaams Gewest</u>						
Transfer van (+) / naar (-) andere gewesten	-2.072	-2.087	-2.191	-2.187	-2.217	-2.309
Transfer in % van primair inkomen Vlaams Gewest	-2,1%	-2,1%	-2,2%	-2,1%	-2,0%	-2,0%
<u>Waals Gewest</u>						
Transfer van (+) / naar (-) andere gewesten	1.996	2.043	2.108	2.139	2.194	2.324
Transfer in % van primair inkomen Waals gewest	4,5%	4,6%	4,6%	4,5%	4,4%	4,5%
<u>Brussels Hoofdstedelijk Gewest</u>						
Transfer van (+) / naar (-) andere gewesten	76	45	84	48	24	-16
Transfer in % van primair inkomen Brussels gewest	0,5%	0,3%	0,5%	0,3%	0,1%	-0,1%

De cijfers van het INR houden echter geen rekening met mogelijke transfers in de gezondheidszorg. De uitgaven in de gezondheidszorg worden in de Nationale Rekeningen immers beschouwd als uitgaven in natura en worden daarom beschouwd als consumptieve uitgaven van de federale overheid en niet als inkomenstransfers van de overheid naar de gezinnen.

In onderstaande tabel 2 worden de gegevens van het INR gecorrigeerd voor de financiële transfer in de gezondheidszorg op basis van de KBC-studie van 17 november 2000 "Financiële transfers tussen de Belgische gewesten, Actualisering en vooruitblik" voor 1995, 1997 en 1999. De transfers in de gezondheidszorg voor de jaren 1996, 1998 en 2000 werden berekend op basis van lineaire intra- en extrapolatie.

Tabel 2 : Financiële transfer tussen de gewesten volgens het INR + transfer in de gezondheidsuitgaven volgens KBC

In miljoenen EUR	1995	1996	1997	1998	1999	2000
<u>Vlaanderen</u>						
Transfer volgens INR	-2.072	-2.087	-2.191	-2.187	-2.217	-2.309
Transfer in gezondheidszorg (KBC)	-548	-532	-515	-502	-488	-475
Totale transfer	-2.619	-2.619	-2.706	-2.689	-2.705	-2.784
Totale transfer in % v.h. prim. ink. v. Vlaanderen	-2,7	-2,7	-2,7	-2,6	-2,5	-2,4
<u>Wallonië</u>						
Transfer volgens INR	1.996	2.043	2.108	2.139	2.194	2.324
Transfer in gezondheidszorg (KBC)	446	445	443	440	436	433
Totale transfer	2.442	2.487	2.551	2.578	2.630	2.757
Totale transfer in % v.h. prim. ink. van Wallonië	5,5	5,5	5,5	5,4	5,3	5,4
<u>Brussel</u>						
Transfer volgens INR	76	45	84	48	24	-16
Transfer in gezondheidszorg (KBC)	102	88	73	57	40	30
Totale transfer	178	132	157	105	64	14
Totale transfer in % van het prim. ink. v. Brussel	1,2	0,9	1,0	0,7	0,4	0,1

Bronnen: INR, KBC, eigen berekeningen

Uit tabel 2 blijkt dat de totale transfer van Vlaanderen naar de rest van het land in de Sociale Zekerheid in 2000 ongeveer 2,8 mld EUR bedroeg, wat overeenkomt met 2,4 % van het Vlaamse primair inkomen. Daarbij valt het op dat die transfer naar de rest van het land in procenten van het Vlaams primair inkomen in de voorbije jaren is afgenomen.

Dit is vooral te danken aan het wegsmelten van de transfer naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in de voorbije jaren. De inkomende transfer voor Wallonië uit de andere regio's bedroeg in 2000 2,8 mld EUR, wat voor Wallonië een inkomende transfer van 5,4 % van het primair inkomen vertegenwoordigt. Deze inkomende transfer was in 2000 iets kleiner dan in 1995.

De cijfers van het INR over de financiële transfers tussen Vlaanderen en Wallonië, aangevuld met de transfer in de gezondheidszorg, liggen dus een stuk lager dan het cijfer van 5 mld EUR (of soms zelfs 10 mld EUR) dan in sommige politieke middens of door het VEV wordt geciteerd.

2.1.2 De oude KBC-cijfers

Het cijfer van 5 mld EUR is afkomstig uit de Economisch Financiële Berichten van KBC van 17 november 2000 "Financiële transfers tussen de Belgische gewesten, Actualisering en vooruitblik". In tabel 3 worden deze cijfers nog even op een rijtje gezet.

Tabel 3: Financiële transfers tussen de gewesten volgens KBC

In Miljoenen Euro's	1995	1996	1997	1998	1999	2000
<u>Vlaams Gewest</u>						
Transfer van (+) / naar (-) andere gewesten	-4.397	n/a	-4.787	n/a	-4.936	n/a
Transfer in % van primair inkomen Vlaams Gewest	-3,7%	n/a	-3,8%	n/a	-3,6%	n/a
<u>Waals Gewest</u>						
Transfer van (+) / naar (-) andere gewesten	3.765	n/a	4.167	n/a	4.294	n/a
Transfer in % van primair inkomen Waals gewest	6,3%	n/a	6,6%	n/a	6,6%	n/a
<u>Brussels Hoofdstedelijk Gewest</u>						
Transfer van (+) / naar (-) andere gewesten	632	n/a	620	n/a	642	n/a
Transfer in % van primair inkomen Brussels gewest	3,4%	n/a	3,2%	n/a	3,2%	n/a

Volgens de berekeningen van KBC uit 2000 lagen de transfers in 1999 dus 2,2 mld EUR hoger dan de huidige gecorrigeerde INR-cijfers aangeven.

2.1.3 Waar zit het verschil ?

Het verschil zit hem niet in de Sociale Zekerheid. Daar kwam KBC op basis van iets meer tentatieve sleutels dan het INR uit op een financiële transfer van 2,73 mld EUR in 1999, slechts een fractie hoger dus dan wat de gecorrigeerde INR-cijfers voor 1999 aangeven (2,70 mld EUR).

Het verschil zit hem vooral in de resterende transfer van 2,2 mld EUR die KBC bekommt door de versleuteling van de algemene uitgaven van de federale overheid over de gewesten.

2.1.3.1 Overheidslonen = sociale uitkeringen

Dit gebeurt echter niet op basis van criteria die zouden aangeven in welke mate Vlamingen, Walen en Brusselaars genieten van de door de federale overheid verrichtte algemene overheidstaken (voor zover dergelijke sleutels al zouden kunnen worden gevonden), maar op basis van de mate waarin in de federale overheid Walen, Vlamingen en Brusselaars tewerkgesteld zijn ! Concreet betekent dit dat wanneer bvb 40 % van het federale overheidspersoneel uit Wallonië afkomstig is, dat de uitgaven voor de algemene overheidstaken dan worden beschouwd als zijnde voor 40 % bestemd voor Wallonië.

Eigenlijk gaat men er hier impliciet vanuit dat de lonen van de personen die bij de federale overheid tewerkgesteld zijn (militairen, rechters, chercheurs, politieagenten, statistici, wegeninspecteurs, diplomaten, ambtenaren ...) sociale uitkeringen zijn, waar geen tegenprestatie tegenover staat. Het enige nut van die overheidslonen bestaat er volgens deze hypothese in een inkomen te verschaffen aan de ambtenaren.

Dit is geen redelijke hypothese. De berekende stroom van 1,25 mld EUR die eruit voortvloeit is dan ook een fikse overschatting van de werkelijkheid. De eerlijkheid gebiedt overigens om te zeggen dat je hier eigenlijk geen redelijk cijfer kan opplakken omdat je niet weet in welke mate de baten van algemene overheidstaken zoals veiligheid, justitie, buitenlandse zaken (om er maar enkele te noemen) toevallen aan de ene of aan de andere regio.

2.1.3.2 Overgedragen BTW versleuteld op basis van inkomstenbelasting

Daarnaast doet de KBC-studie ook een poging om te bepalen hoe groot de transfers zijn in de financieringsmechanismen van Gewesten en Gemeenschappen.

Ten eerste poogt de KBC-studie een impliciete transfer te ontdekken in de BTW-overdrachten aan de Gemeenschappen (57 % voor Vlaamse Gemeenschap, 43 % voor Franstalige Gemeenschap). Volgens het principe van de "juste retour" zou een Gemeenschap evenveel moeten ontvangen als het bijdraagt tot de BTW. Er bestaan echter geen gegevens over de mate waarin de BTW-opbrengsten te danken zijn aan Nederlandstaligen of Franstaligen.

KBC gebruikt dan de verdeelsleutel van de opbrengsten van de inkomstenbelasting als approximatieve verdeelsleutel. Opnieuw is dit geen correcte hypothese. Het valt

immers te verwachten dat Walen en Franstalige Brusselaars (die door boven vermelde SZ-transfers een hoger beschikbaar dan primair inkomen hebben) relatief meer zullen consumeren dan de verdeelsleutel op basis van hun aandeel in de opbrengsten van de personenbelasting laat vermoeden.

De studie is hier met andere woorden inconsistent : eerst berekent zij de sociale transfers die van Vlaanderen naar Wallonië stromen, maar bij het versleutelen van de BTW-overdrachten wordt geen rekening gehouden met het inkomens- en bijgevolg consumptieverhogend effect van die sociale transfers. Ook de hieruit voortvloeiende transfer van 0,6 mld EUR ligt dus aan de hoge kant. Wellicht valt het werkelijke bedrag van de financiële stroom veel lager uit.

2.1.3.3 De solidariteitstussenkomst: een expliciete transfer

De studie vermeldt, ten tweede, dat de overdracht van de personenbelasting aan de Gewesten vanaf 2000 verdeeld wordt volgens de effectieve plaats van heffing van de belasting. Elk deelgebied ontvangt vanaf 2000 dus middelen in verhouding tot wat de inwoners van dat gebied betalen aan belastingen. Dat mechanisme leidt niet meer tot transfers.

De “nationale solidariteitstussenkomst”, die sinds 2000 ter vervanging jaarlijks wordt betaald aan de “armere” gewesten, is echter wel een, zij het transparante, transfer. In 2000 bedroeg deze 0,6 mld EUR.

2.1.4 Conclusie

Van de 4,93 mld EUR transfers uit de oude KBC-studie die in politieke middens en door het VEV dikwijls worden aangehaald, blijken er 1,85 mld hoogst twijfelachtig te zijn (1,25 mld EUR bij de verdeling van de algemene overheidsuitgaven + 0,6 mld EUR bij de versleuteling van de BTW-overdrachten).

Een correcte raming van de transfers tussen Vlaanderen en Wallonië ligt dus ergens naar alle waarschijnlijkheid tussen 3 en 3,5 mld EUR, 60 à 70 % van het cijfer dat op dit ogenblik in sommige politieke middens wordt geciteerd.

2.2 Vergelijking met financiële transfers in andere federale staten

Zoals al eerder gezegd is een financiële transfer onlosmakelijk verbonden met het bestaan van een federale staat. Een interessante oefening bestaat er dan ook in de financiële transfers in België te vergelijken met financiële transfers tussen deelregio's van andere federale staten.

Uit tabel 4 blijkt dat de transfers tussen regio's in andere federale staten belangrijker zijn dan in België. Een met Wallonië goed vergelijkbare regio als Nord-Pas-de-Calais

ontvangt bijvoorbeeld eveneens financiële transfers ten belope van ongeveer 5 % van het regionale BBP van de andere Franse regio's. In het Verenigd Koninkrijk zijn de regionale transfers veel belangrijker. Zo ontvangen traditionele industrieregio's in het VK als de North West en Wales elk jaar financiële transfers van de andere Britse regio's ten belope van resp 6 en 11 % van hun regionaal BBP.

Tabel 4: Geraamde inkomende (+) of uitgaande (-) financiële transfers

België	In % van het regionale BBP
Vlaanderen	-2 à -2,4
Wallonië	5 à 5,8
Brussel	0,0
Frankrijk	
Ile de France	-6,0
Languedoc	8,0
Midi-Pyrénées	6,0
Nord-Pas-de-Calais	5,0
Verenigd Koninkrijk	
South East	-8,0
Wales	11,0
North West	6,0

Bron: Wishlade (1996)

De regionale transfers in de federale staat België kunnen in internationaal perspectief dus zeker niet excessief genoemd worden.

Dit neemt niet weg dat men erover moet waken dat de uitgaven in de Sociale Zekerheid in alle regio's, provincies en gemeenten op eenzelfde efficiënte wijze gebeuren. Dit garandeert niet enkel dat de regionale transfers objectief verantwoord zijn, maar er ook dat er in geen enkel gewest, provincie of gemeente nog een verspiling van overheidsmiddelen plaatsvindt.

Het is trouwens zo dat een belangrijk deel van de transfers in de ziekteverzekering tussen Vlaanderen en Wallonië kunnen verklaard worden door objectieve factoren. Zo ligt het aantal invaliden en het aantal weduwen in Wallonië hoger dan in Vlaanderen. Verder zijn er in Wallonië en Brussel meer personen die genieten van een voorkeurregeling (d.i. personen met een laag inkomen die genieten van hogere sociale tegemoetkomingen) dan in Vlaanderen.

2.3 Toekomstige ontwikkeling van de transfers

De financiële transfers die op een bepaald moment tussen regio's bestaan zijn in grote lijnen de weerspiegeling van twee belangrijke factoren : de werkgelegenheidsgraad en de demografie.

De werkgelegenheidsgraad is uiteraard van groot belang aangezien deze bepaalt hoeveel mensen uit een bepaalde regio bijdragen tot de inkomsten van de federale overheid en tevens hoeveel personen moeten leven van een uitkering. Zo verklaart de relatief lage werkgelegenheidsgraad van Wallonië de huidige transfer in de Sociale Zekerheid van Vlaanderen naar Wallonië.

Daarnaast kunnen echter ook de demografische ontwikkelingen de financiële transfers in belangrijke mate beïnvloeden. Een snellere veroudering van de bevolking leidt bijvoorbeeld tot een sterkere stijging van de uitgaven voor pensioenen en gezondheidszorg, en tot een inkrimping van het actieve, bijdragenbetalende, gedeelte van de bevolking.

2.3.1 Enkele demografische cijfers

De demografische vooruitzichten van het NIS zijn vooral voor Vlaanderen verontrustend. Uit tabel 5 blijkt dat Vlaanderen in 2030 bijna 700.000 60-plussers meer zal tellen dan in 2000, of een stijging met 52 %. Bovendien zal het aantal Vlamingen op actieve leeftijd (20 tot 59 jaar) in dezelfde periode met ongeveer 325.000 eenheden of 10 % dalen.

De demografische vooruitzichten voor Wallonië zijn evenmin gunstig, maar toch minder verontrustend dan die voor Vlaanderen. Het aantal 60-plussers zou er ook wel met 49 % stijgen, maar de bevolking op actieve leeftijd zou slechts met ongeveer 50.000 eenheden of 2,8 % inkrimpen. Brussel kent een veel gunstiger demografisch profiel dan de twee andere gewesten.

Tabel 5: Enkele demografische cijfers

	2000	2030	Absolute wijziging	Aandeel in Belgische wijziging in %
60-plussers				
Vlaanderen	1.326.398	2.015.111	688.713	62,77
Wallonië	717.068	1.070.801	353.733	32,24
Brussel	202.465	257.075	54.610	4,98
België	2.245.931	3.342.987	1.097.056	100,0
20-59-jarigen				
Vlaanderen	3.271.838	2.934.534	-337.304	95,27
Wallonië	1.823.904	1.771.951	-51.953	14,67
Brussel	537.422	572.628	35.206	-9,94
België	5.633.164	5.279.113	-354.051	100,0
(60-plussers) / (20-59-jarigen) in %	2000	2030	Wijziging in %- punten	

Vlaanderen	40,5	68,7	28,2	
Wallonië	39,3	60,4	21,1	
Brussel	37,7	44,9	7,2	
België	39,9	63,3	23,5	

Bron: NIS: bevolkingsvooruitzichten

Al deze vaststellingen kunnen worden samengevat in de maatstaf “afhankelijkheidsgraad van de ouderen” (aantal 60-plussers / aantal personen tussen 20 en 59). Van een relatief vergelijkbaar peil rond 40 % voor de drie gewesten in 2000, zou de afhankelijkheidsgraad van de ouderen sterk beginnen divergeren om in 2030 een totaal verschillend beeld te laten zien in de drie gewesten. In Vlaanderen zou de afhankelijkheidsgraad in 2030 bijna 70 % bedragen, tegenover iets meer dan 60 % in Wallonië en 45% in Brussel.

2.3.2 Regionale impact van de vergrijzing

2.3.2.1 Pensioenuitgaven

Door de snelle vergrijzing van de Belgische bevolking zullen de pensioenuitgaven in de komende decennia sneller groeien dan het BBP. Daardoor zou het aandeel van de pensioenuitgaven (inclusief vervangingsuitkeringen aan personen van meer dan 55 jaar oud) in het BBP volgens de Europese Commissie stijgen van 10 % in 2000 tot 13,3 % in 2030 (zie tabel 6).

Tabel 6: Pensioenuitgaven in % van het BBP

	2000	2010	2020	2030
België	10,0	9,9	11,4	13,3

Bron: Europese Commissie

In termen van het actuele Belgische BBP (247 mld EUR) betekent dat een stijging van de pensioenuitgaven met 8,16 mld EUR tussen 2000 en 2030.

Rekening houdend met het feit dat 62,8 % van de aangroei van 60-plussers tussen 2000 en 2030 uit Vlaanderen afkomstig zal zijn, komt dit neer op bijkomende pensioenuitgaven voor Vlaanderen van 5,12 mld EUR tussen 2000 en 2030 (in termen van het actuele BBP).

Voor Wallonië waar zich 32,2 % van de toename van de 60-plussers zal situeren, zal dit tussen 2000 en 2030 een extra uitgave van 2,63 mld EUR meebrengen.

De pensioenuitgaven voor de inwoners van het Brussels Gewest zullen door de gunstigere demografische situatie slechts met 0,41 mld EUR stijgen.

Hierbij wordt dan nog geen rekening gehouden met het feit dat de levensverwachting voor een Vlaamse man 2,3 jaar hoger ligt dan voor een Waalse man. Voor een Vlaamse vrouw is dit 1,1 jaar. Dit betekent dat de pensioenen in Vlaanderen beduidend langer zullen worden uitbetaald dan in Wallonië. Een meer uitgebreide analyse zou ook met dit aspect rekening moeten houden.

2.3.2.2 Uitgaven voor gezondheidszorg

Onder meer als gevolg van de snelle vergrijzing van de Belgische bevolking zullen de uitgaven voor gezondheidszorg in de komende decennia sneller groeien dan het BBP. Het grootste deel van de medische uitgaven doet zich immers voor bij de 60-plussers (zie bijlage 1). Bovendien zijn de medische uitgaven voor 60-plussers in de voorbije jaren het snelst gestegen (zie bijlage 2): voor een gemiddelde 35-jarige werd tussen 1994 en 2000 een stijging met 22 % vastgesteld, voor een gemiddelde 70-jarige een stijging met 63 pct en voor een gemiddelde 90-jarige een stijging met 123 %.

Rekening houdend met het middenscenario van de Nationale Bank van België, dat tussen 2000 en 2030 een reële jaarlijkse groei van de medische uitgaven met 3,4 % in het vooruitzicht stelt, zouden de uitgaven voor gezondheidszorg toenemen van 5,6 % van het BBP in 2000 tot 8,8 % van het BBP in 2030 (zie bijlage 3).

Deze toename is volgens de Nationale Bank voor iets minder dan de helft toe te schrijven aan de vergrijzing (0,7 %-punten op een totaal van 1,6 %-punten dat de medische uitgaven sneller groeien dan het reële BBP). Andere oorzaken zijn immers de medische vooruitgang en de relatief hoge prijsstijgingen in de gezondheidszorg (als gevolg van de combinatie van "normale" loonstijgingen en relatief beperkte productiviteitswinsten in de gezondheidssector). We veronderstellen dat deze twee laatste elementen in de verschillende regio's van het land gelijk evolueren.

De stijging van de uitgaven voor gezondheidszorg die verband houdt met de vergrijzing van de Belgische bevolking zou dan in termen van het actuele Belgische BBP (247 mld EUR) tussen 2000 en 2030 3,46 mld EUR bedragen (= $247 \text{ mld EUR} * (8,8 \% - 5,6 \%) * (0,7 / 1,6)$).

Rekening houdend met het feit dat 62,8 % van de aangroei van 60-plussers tussen 2000 en 2030 uit Vlaanderen afkomstig zal zijn, komt dit neer op bijkomende uitgaven voor de Vlaamse gezondheidszorg als gevolg van de vergrijzing, van 2,17 mld EUR tussen 2000 en 2030 (in termen van het actuele BBP).

Voor Wallonië waar zich 32,2 % van de toename van de 60-plussers zal situeren, zal dit tussen 2000 en 2030 een extra uitgave van 1,11 mld EUR meebrengen.

De uitgaven voor gezondheidszorg voor de inwoners van het Brussels Gewest zullen louter als gevolg van de vergrijzing met 0,17 mld EUR stijgen.

2.3.2.3 Bijdragebetalers

Als gevolg van de vergrijzing zal de Belgische bevolking op actieve leeftijd tussen 2000 en 2030 met ongeveer 350.000 eenheden of 6,3 % afnemen. Indien de Belgische werkgelegenheidsgraad zich op het huidige niveau zou stabiliseren, zou dit een afkalving betekenen van het aantal Belgische werkenden (= de bijdragebetalers) met 220.000 eenheden tussen 2000 en 2030.

De daling zou vooral plaatsvinden in het Vlaamse Gewest waar, door de lage nataliteit van de voorbije jaren, relatief weinig nieuwe arbeidskrachten tot de actieve leeftijdsgroep zullen toetreden. Bij een onveranderde werkgelegenheidsgraad zou het aantal werkenden in Vlaanderen tussen 2000 en 2030 met meer dan 230.000 eenheden afnemen.

In Wallonië zou het aantal werkenden bij onveranderde werkgelegenheidsgraad afnemen met ongeveer 30.000 eenheden. In Brussel, ten slotte, zouden er onder die hypothese ongeveer 40.000 werkenden bijkomen.

Als de regionale werkgelegenheidsgraden in de komende jaren dus niet verder divergeren, ziet het er naar uit dat Vlaanderen in de komende decennia stelselmatig minder zal bijdragen tot de financiering van de federale staat. Het aandeel van de Vlaamse werkenden in het Belgische totaal zou tussen 2000 en 2030 immers met 2,8 procentpunten afbrokkelen. Het Waalse aandeel zou met 0,8 procentpunt klimmen en dat van Brussel met 2 procentpunten. Het is met andere woorden meer dan waarschijnlijk dat ook via dit kanaal de financiële transfer van Vlaanderen naar Wallonië drastisch zal verminderen, tenzij de Vlaamse werkgelegenheidsgraad vanop het huidige hogere niveau nog eens veel spectaculairder omhoog zou gaan dan de Waalse of de Brusselse.

Noot: In de eerder vermelde KBC-studie gaat men er, bij de analyse van de toekomstige ontwikkeling van de transfers, vanuit dat het absolute niveau van de Vlaamse werkgelegenheid in de komende dertig jaar onveranderd zal blijven, ondanks de felle daling van de bevolking op actieve leeftijd. Dit impliceert een sterke stijging van de werkgelegenheidsgraad van 59,8 % tot 65,9 %. Voor Wallonië, dat een veel minder uitgesproken daling van haar actieve bevolking zal kennen, gaat men eveneens uit van een stabiel absoluut niveau van werkgelegenheid. Onder die hypothese neemt de werkgelegenheidsgraad in Wallonië in 2000-2030 uiteraard veel minder sterk toe (van 54,4 % tot 55,6 %) dan in Vlaanderen. De hypothese van de KBC-studie is met andere woorden niet neutraal, maar gaat er al van tevoren vanuit dat de kloof tussen de regionale werkgelegenheidsgraden verder zal toenemen (namelijk van 5,4 %-punt in 2000 tot 10,3 %-punt in 2030). Onder die

hypothese is het vrij logisch dat de studie tot de conclusie komt dat de financiële stroom van Vlaanderen naar Wallonië in 2010-2030 opnieuw zal aantrekken.

2.3.2.4 Conclusie

In Tabel 7 worden de belangrijkste conclusies van bovengaande hoofdstukken samengevat.

Door de sterkere stijging van de uitgaven voor pensioenen en gezondheidszorgen en door de snellere daling van het aantal bijdragebetalers zal de huidige financiële transfer van Vlaanderen naar Wallonië in de komende decennia fors afnemen, zelfs wanneer er zich in Wallonië geen relatieve verbetering op het vlak van de werkgelegenheidsgraad voordoet.

Tabel 7 : Impact vergrijzing op financiële transfer van Vlaanderen naar Wallonië

Impact vergrijzing op regionale uitgaven (in mld EUR)	Vlaanderen	Wallonië	Impact vergrijzing op transfer van Vlaanderen naar Wallonië
Pensioenen	+5,12	+2,63	-2,49
Gezondheidszorg	+2,17	+1,11	-1,06
Totaal	+7,29	+3,74	-3,55
Impact vergrijzing op regionale bijdragen	- -	+	- - -

Wanneer Wallonië en Brussel bovendien een inhaalbeweging zouden kunnen realiseren op het vlak van de werkgelegenheidsgraden (wat te hopen valt) zou de financiële transfer van Vlaanderen naar Wallonië omslaan in een transfer van het “jonge” Brussel en het “minder oude” Wallonië naar het “oude” Vlaanderen.

2.4 Algemene conclusies ivm de transfers tussen de Belgische regio's

- De financiële transfer van Vlaanderen naar Wallonië bedraagt op dit ogenblik 3 à 3,5 mld EUR en niet 5 mld EUR of zelfs 10 mld EUR zoals in sommige politieke middens wordt beweerd.
- De financiële transfer van Vlaanderen naar Wallonië is niet excessief in vergelijking met het niveau van de transfers in andere federale landen.

- De financiële transfer van Vlaanderen naar Wallonië zal in de eerstkomende jaren fors afnemen door de sterkere vergrijzing van de Vlaamse bevolking, die leidt tot sterker stijgende pensioenuitgaven, sterker stijgende uitgaven in de gezondheidszorg, en een afname van het aantal personen dat bijdraagt tot de financiering van de federale overheid.
- Dit neemt niet weg dat men erover moet waken dat de uitgaven in de Sociale Zekerheid in alle regio's, provincies en gemeenten op eenzelfde efficiënte wijze gebeuren. Dit garandeert niet enkel dat de regionale transfers objectief verantwoord zijn, maar er ook dat er in geen enkel gewest, provincie of gemeente nog een verspiling van overheidsmiddelen plaatsvindt.

3 Loonvormingssysteem

3.1 Standpunt Sauwens

In de Standaard van 14/05 II. pleit Johan Sauwens voor een Waalse loonnorm. Hij doet dit op basis van de vaststelling dat de loonkosten per eenheid product (d.i. de verhouding van de loonkosten per werknemer t.o.v. de productiviteit per werknemer) in Wallonië meer dan 5 % hoger liggen dan in Vlaanderen.

De redenering die wordt ontwikkeld is de volgende. De productiviteit(sgroei) ligt in Vlaanderen hoger dan in Wallonië, maar de ontwikkeling van de loonkost wordt door het nationaal georganiseerde loonoverlegmodel in Vlaanderen en Wallonië in hetzelfde carcan gedwongen. Dit leidt ertoe dat Wallonië met een belangrijke structurele loonkostenhandicap wordt opgezadeld, waardoor de economische groei en de werkgelegenheidsgroei er structureel achterblijven.

De oplossing is volgens Johan Sauwens dan ook : Vlaanderen en Wallonië moeten elk hun eigen loonoverleg hebben. Dan zal de loonkost(ontwikkeling) beter de productiviteit(ontwikkeling) in de gewesten weerspiegelen en kan de kloof van meer dan 5 % op het vlak van de loonkosten per eenheid product worden gedicht.

3.2 Bedrijvensector is cruciaal, niet totale economie

De cijfers van Johan Sauwens hebben betrekking op de totale economie, dit betekent dat hierin naast de bedrijvensectoren ook de overheid en de zelfstandigen zijn inbegrepen. Het georganiseerde nationale loonoverleg tussen vakbonden en werkgevers, waarvan Sauwens de regionalisering eist, heeft echter enkel betrekking op de bedrijvensector. De arbeidsvoorwaarden en de tewerkstelling in de overheids- en in de non-profitsector worden immers door politieke beslissingen bepaald. De zelfstandigen bepalen zelf met hoeveel ze zijn en hoeveel ze produceren.

De enige relevante analyse in dit verband bestaat dus in een vergelijking van de productiviteit en de loonkosten per werknemer in de verschillende regio's in de bedrijvensector. Het INR maakte wel al cijfers bekend over de toegevoegde waarde en de loonmassa in de verschillende institutionele sectoren (niet-financiële vennootschappen, financiële vennootschappen, overheid, gezinnen en VZW's), maar nog niet over het aantal werknemers in die institutionele sectoren. Er kan dus nog geen perfecte vergelijking worden gemaakt tussen de loonkosten per eenheid product in de Vlaamse en Waalse bedrijvensector.

Op basis van de wel reeds beschikbare cijfers over toegevoegde waarde, loonmassa en het aantal loontrekkenden in 14 grote bedrijfstakken kan echter een zeer goede benadering worden bekomen van de bedrijvensector. De sectoren "openbaar bestuur en defensie", "onderwijs", "gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening", "overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele en persoonlijke diensten", "landbouw, jacht, bosbouw en visserij" en "particuliere huishoudens met werknemers" worden daarbij weggelaten omdat zij voor de gestelde problematiek weinig relevant zijn. Ofwel wordt de ontwikkeling van de werkgelegenheid er aangedreven door politieke beslissingen en niet door een afweging van productiviteit en loonkosten (eerste drie sectoren en een groot gedeelte van de vierde sector), ofwel worden de lonen er niet bij collectieve onderhandeling vastgelegd (het resterende deel van de vierde sector en de vijfde en zesde sector).

De acht overblijvende bedrijfstakken (Industrie, EGW, Bouw, Handel, Horeca, Vervoer en Communicatie, Financiële Instellingen en Zakelijke dienstverlening) vormen een goede benadering van de bedrijvensector. Omdat de toegevoegde waarde die de zelfstandigen in deze bedrijfstakken realiseren op basis van de huidige statistieken niet kan worden uitgezuiverd, moeten we het aantal loontrekkenden in deze bedrijfstakken verhogen met de zelfstandigen die er actief zijn (bron: 1995-1999 : MTA, 2000: raming op basis van INR) om een correcte raming van de arbeidsproductiviteit te bekomen.

Dit betekent dat er in de onderstaande gegevens nog altijd een invloed is (nl. toegevoegde waarde en werkgelegenheid van de zelfstandigen) op de regionale productiviteit en op de regionale loonkost die los staat van de bedrijvensector. De invloed van de overheidssector en van de non-profit-sector is echter al volledig weggewerkt door weglating van de sectoren "openbaar bestuur en defensie", "onderwijs", "gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening" en "Overige gemeenschapsvoorzieningen"

3.3 Concurrentiekrachthandicap van 1,8 % i.p.v. meer dan 5 %

Op basis van die verbeterde, maar nog niet perfecte, maatstaf voor de ontwikkeling van de productiviteit, de loonkosten per werknemer en de loonkosten per eenheid

product in de bedrijvensector van de drie regio's vinden we de resultaten die in tabel 8 en 9 zijn weergegeven.

Tabel 8 toont dat de Waalse concurrentiekrachthandicap tegenover Vlaanderen in 2000 in de bedrijvensector 1,8 % bedroeg in plaats van meer dan 5 % volgens de weinig relevante "totale economie"-maatstaf. In vergelijking met Brussel was er voor Wallonië zelfs een lichte concurrentiekrachtbonus van 2,4 %.

3.4 Wallonië maakt inhaalbeweging

Nog opvallender dan het relatief kleine verschil in het absolute niveau van de loonkosten per eenheid product is de gunstige ontwikkeling in Wallonië in de periode 1995-2000 (tabel 9). De arbeidsproductiviteit steeg er in die periode in de bedrijvensector wel iets trager dan in Vlaanderen (+15,4 % tegenover +16,4 %), maar de tragere loonkostenstijging (+10,0 % tegenover +13,4 %) compenseerde dit ruimschoots. De concurrentiekrachtkloof is daardoor verminderd van 4 % in 1995 tot 1,8 % in 2000.

In vergelijking met Brussel kan eenzelfde inhaalbeweging worden vastgesteld. De productiviteitsgroei bleef in Wallonië inderdaad wat achterop bij die in Brussel (+15,4 % tegenover +18,2 %), maar de tragere loonkostenstijging (+10,0 % tegenover +15,9 %) compenseerde eveneens ruimschoots. Het lichte concurrentiekrachtvoordeel van Brussel t.o.v. Wallonië in 1995 (0,5 %) is nu omgeslaan in een licht concurrentiekrachtnadeel (2,4 %).

3.5 Federaal loonoverlegsysteem staat regionale loonflexibiliteit niet in de weg

Belangrijkste conclusie van deze cijfers is uiteraard dat de premisse dat een nationaal loonoverlegmodel de regionale loonontwikkeling in een carcan stopt, onwaar blijkt te zijn. De regio met hoogste productiviteitswinsten (Brussel) kende in de voorbije jaren ook de sterkste stijging van de loonkosten. De regio met de minst sterke productiviteitswinsten (Wallonië) kende ook de traagste stijging van de loonkosten per werknemer (zelfs zo traag dat de concurrentiepositie van Wallonië erop verbeterde).

Het pleidooi voor een regionalisering van het loonoverleg berust dus niet op sterke argumenten.

3.6 Conclusie

Uit het bovenstaande blijkt dat het bestaan van een federaal georganiseerd overlegmodel absoluut niet verhindert dat de loonkosten zich in elke regio van ons land ontwikkelen in overeenstemming met de productiviteitsgroei in die regio. Zo

was er in de periode 1995-2000 in elk van de drie Belgische regio's een duidelijk verband tussen de ontwikkeling van de productiviteit en de ontwikkeling van de loonkosten. De regio met de sterkste productiviteitswinsten (Brussel) kende ook de snelste toename van de loonkosten. De regio met de minst sterke productiviteitswinsten (Wallonië) kende duidelijk de traagste loonstijgingen. In Wallonië stegen de loonkosten zelfs minder snel dan de productiviteit zodat de concurrentiepositie van de Waalse bedrijven er in vergelijking met Vlaamse en Brusselse bedrijven op vooruitging.

Ook als gekeken wordt naar absolute niveaus van productiviteit en loonkosten per werknemer blijkt dat er tussen de drie regio's van ons land een duidelijke differentiatie is. Productiviteit én loonkosten liggen het hoogst in Brussel, lager in Vlaanderen en het laagst in Wallonië.

Dat het federale loonoverlegmodel een belangrijke regionale differentiatie toelaat, is eigenlijk niet verwonderlijk. Naast de loonstijgingen als gevolg van de indexering en sectorale CAO's zijn er op bedrijfsniveau immers nog heel wat differentiaties mogelijk (o.a. via bedrijfs-CAO's of via loonsverhogingen die door individuele werkgevers aan individuele werknemers worden toegekend in het kader van herzieningen van functieclassificaties, speciale verdienstenpremies, enz.). Het spreekt vanzelf dat deze loonsverhogingen het meest zullen worden toegekend in de regio waar de activiteitsgroei en bijgevolg ook de productiviteitswinsten het grootst zijn.

Slotsom is dan ook dat een regionaal georganiseerd loonoverlegmodel vanuit economisch oogpunt geen enkele meerwaarde zou opleveren in vergelijking met het huidige federale model.

Een regionaal georganiseerd loonoverlegmodel zou echter wel de administratieve complexiteit van ons arbeidsmarktmodel sterk verhogen (een verdrievoudiging van het aantal CAO's) en dus grote kosten meebrengen voor de ondernemingen.

Daarenboven zijn de grootste werkgevers van ons land vrijwel allemaal nationaal georganiseerde ondernemingen (Fortis, Belgacom, Delhaize, Carrefour, Dexia, Solvay, Tractebel, Electrabel, Glaverbel, UCB, Caterpillar, D'Ieteren, Recticel, om er maar enkele te noemen) voor wie een regionalisering van het loonoverleg enorme omschakelingskosten zou meebrengen en grote schaalvoordelen (één personeelsadministratie, één computersysteem, ...) in één klap teniet zou doen.

Tabel 8 : verschil tussen benadering bedrijvensector (VBO) en totale economie (Sauwens)

Index Wallonië = 100	Bedrijvensector		Totale economie	
	1995	2000	1995	2000
Vlaanderen				
Arbeidsproductiviteit	110,4	111,4	110,8	113,0
Loonkosten per werknemer	106,1	109,4	104,0	106,8
Loonkosten per eenheid product	96,0	98,2	93,8	94,5
Brussel				
Arbeidsproductiviteit	130,6	133,8	127,2	132,6
Loonkosten per werknemer	130,0	137,0	122,4	130,2
Loonkosten per eenheid product	99,5	102,4	96,2	98,2

Tabel 9 : Arbeidsproductiviteit, loonkosten per werknemer en gecorrigeerd loonaandeel in de Belgische regio's			
Bedrijvensector*	1995	2000	Wijziging tussen 1995 en 2000 in %
<u>Vlaanderen</u>			
Arbeidsproductiviteit (= toegevoegde waarde per werkende**) (in EUR) (1)	53.426	62.203	16,4
Loonkosten per werknemer (in EUR) (2)	34.130	38.718	13,4
Loonaandeel (in %) = (2) / (1)	63,9	62,2	
Arbeidsproductiviteit (in % van het Waalse niveau)	110,4	111,4	
Loonkosten per werknemer (in % van het Waalse niveau)	106,1	109,4	
Loonkosten per eenheid product (in % van het Waalse niveau)	96,0	98,2	
<u>Wallonië</u>			
Arbeidsproductiviteit (= toegevoegde waarde per werkende**) (in EUR) (1)	48.373	55.816	15,4
Loonkosten per werknemer (in EUR) (2)	32.176	35.394	10,0
Loonaandeel (in %) = (2) / (1)	66,5	63,4	
Arbeidsproductiviteit (in % van het Waalse niveau)	100,0	100,0	
Loonkosten per werknemer (in % van het Waalse niveau)	100,0	100,0	
Loonkosten per eenheid product (in % van het Waalse niveau)	100,0	100,0	
<u>Brussel</u>			
Arbeidsproductiviteit (= toegevoegde waarde per werkende**) (in EUR) (1)	63.185	74.677	18,2
Loonkosten per werknemer (in EUR) (2)	41.833	48.505	15,9
Loonaandeel (in %) = (2) / (1)	66,2	65,0	
Arbeidsproductiviteit (in % van het Waalse niveau)	130,6	133,8	
Loonkosten per werknemer (in % van het Waalse niveau)	130,0	137,0	
Loonkosten per eenheid product (in % van het Waalse niveau)	99,5	102,4	

* Bedrijvensector = Industrie; Productie en distributie van elektriciteit, gas en water; Bouwnijverheid; Groothandel, kleinhandel en reparatie; Hotels en restaurants; Vervoer en communicatie; Financiële instellingen; Exploitatie van en handel in onroerend goed en zakelijke dienstverlening; en Indirect gemeten diensten van financiële intermediairs. Bron: INR, Regionale Rekeningen.

** Werkenden = werknemers + zelfstandigen

Vlaams Gewest

Vlaams Gewest	2000 t.o.v. 1995						
Bruto toegevoegde waarde - tegen lopende prijzen	1995	1996	1997	1998	1999	2000	In %
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	2.049	2.076	2.278	2.161	1.947	2.146	4,72
Industrie (incl. winning van delfstoffen)	26.783	27.186	28.709	28.897	29.431	30.809	15,03
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	2.940	3.217	3.409	3.289	3.320	3.280	11,54
Bouwnijverheid	6.327	6.120	6.321	6.506	7.059	7.563	19,54
Groothandel en kleinhandel; reparatie	13.718	13.429	14.186	14.772	15.708	16.287	18,72
Hotels en restaurants	1.790	1.810	1.795	1.917	2.025	2.198	22,84
Vervoer en communicatie	7.985	7.816	8.024	8.124	8.179	8.535	6,90
Financiële instellingen	4.065	4.390	4.575	4.660	4.912	4.573	12,51
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zaken	20.214	21.388	22.918	24.913	26.704	28.963	43,29
Openbaar bestuur en defensie	6.483	6.640	6.861	6.903	7.218	7.245	11,75
Onderwijs	6.487	6.588	6.804	7.072	7.245	7.473	15,20
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	6.559	6.836	7.015	7.200	7.954	8.568	30,63
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele er	1.975	1.961	2.051	2.277	2.360	2.478	25,49
Particuliere huishoudens met werknemers	441	408	409	419	428	442	0,34
Indirect gemeten diensten van financiële intermediairs	-4.673	-5.049	-4.851	-5.198	-5.007	-4.749	1,62
Totaal	103.141	104.816	110.502	113.909	119.481	125.812	21,98
Bedrijvensector	79.147	80.307	85.084	87.879	92.329	97.459	23,14
Beloning van loontrekkenden - tegen lopende prijzen	1995	1996	1997	1998	1999	2000	0,25
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	247	250	262	274	299	304	23,01
Industrie (incl. winning van delfstoffen)	16.868	17.029	17.478	17.821	18.232	18.760	11,21
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	900	1.018	1.216	1.134	1.167	1.071	18,94
Bouwnijverheid	3.562	3.460	3.504	3.557	3.882	4.071	14,30
Groothandel en kleinhandel; reparatie	6.995	7.113	7.350	7.698	8.124	8.576	22,60
Hotels en restaurants	835	861	860	901	961	1.004	20,23
Vervoer en communicatie	5.121	5.163	5.379	5.216	5.456	5.801	13,29
Financiële instellingen	2.429	2.482	2.589	2.507	2.719	2.717	11,86
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zaken	3.908	4.199	4.798	5.906	6.618	7.666	96,16
Openbaar bestuur en defensie	5.476	5.611	5.779	5.812	6.110	6.141	12,16
Onderwijs	5.881	6.000	6.228	6.494	6.660	6.881	17,01
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	4.334	4.552	4.830	5.068	5.366	5.714	31,86
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele er	1.044	1.067	1.118	1.175	1.264	1.328	27,21
Particuliere huishoudens met werknemers	440	408	409	419	428	434	-1,48
Totaal	58.040	59.213	61.799	63.981	67.285	70.468	21,41
Bedrijvensector	40.618	41.325	43.173	44.741	47.159	49.666	22,27

Aantal loontrekkenden	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	20.969			24.227	24.279	23.503	0,25
Industrie (incl. winning van delfstoffen)	456.487			442.694	437.898	439.455	12,08
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	14.767			13.500	13.397	13.034	-3,73
Bouwnijverheid	116.586			111.446	112.871	115.594	-11,74
Groothandel en kleinhandel; reparatie	228.849			240.398	247.973	256.488	-0,85
Hotels en restaurants	50.543			56.505	55.993	55.107	12,08
Vervoer en communicatie	137.670			141.460	141.418	145.372	9,03
Financiële instellingen	50.066			49.260	48.537	49.145	5,59
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zaken	135.133			175.449	186.642	208.569	-1,84
Openbaar bestuur en defensie	157.118			177.484	181.074	180.608	54,34
Onderwijs	171.402			172.734	174.113	175.261	14,95
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	150.365			166.856	174.329	183.686	2,25
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele er	44.635			45.675	47.399	48.062	22,16
Particuliere huishoudens met werknemers	36.992			33.518	34.942	35.476	7,68
Totaal	1.771.583			1.851.206	1.880.865	1.929.360	-4,10
Bedrijvensector	1.190.102			1.230.712	1.244.729	1.282.764	8,91

Aantal zelfstandigen	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	45.150			40.706	40.317	40.188	
Industrie (incl. winning van delfstoffen)	29.335			28.060	29.016	28.923	
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	73			71	60	60	
Bouwnijverheid	36.757			39.413	40.134	40.006	
Groothandel en kleinhandel; reparatie	125.782			116.540	110.685	110.331	
Hotels en restaurants	33.645			31.685	31.132	31.032	
Vervoer en communicatie	9.330			9.903	10.336	10.303	
Financiële instellingen	4.798			4.586	4.392	4.378	
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zaken	51.595			56.731	59.189	59.000	
Openbaar bestuur en defensie	441			379	373	372	
Onderwijs	1.758			3.240	3.655	3.643	
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	34.799			39.966	41.054	40.923	
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele er	29.160			29.751	31.108	31.008	
Particuliere huishoudens met werknemers	229			191	195	194	
Totaal	402.852			401.222	401.646	400.361	
Bedrijvensector	291.315			286.989	284.944	284.032	

Aantal werkenden (=loontrekkenden + zelfstandigen)	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	66.119			64.933	64.596	63.691	

Industrie (incl. winning van delfstoffen)	485.822	470.754	466.914	468.378
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	14.840	13.571	13.457	13.094
Bouwnijverheid	153.343	150.859	153.005	155.600
Groothandel en kleinhandel; reparatie	354.631	356.938	358.658	366.819
Hotels en restaurants	84.188	88.190	87.125	86.139
Vervoer en communicatie	147.000	151.363	151.754	155.675
Financiële instellingen	54.864	53.846	52.929	53.523
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zaken	186.728	232.180	245.831	267.569
Openbaar bestuur en defensie	157.559	177.863	181.447	180.980
Onderwijs	173.160	175.974	177.768	178.904
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	185.164	206.822	215.383	224.609
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele er	73.795	75.426	78.507	79.070
Particuliere huishoudens met werknemers	37.221	33.709	35.137	35.670
Totaal	2.174.435	2.252.428	2.282.511	2.329.721
Bedrijvensector	1.481.417	1.517.701	1.529.673	1.566.796

Bruto toegevoegde waarde per werkende	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	30.992			33.279	30.146	33.694	8,72
Industrie (incl. winning van delfstoffen)	55.129			61.384	63.033	65.778	19,32
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	198.140			242.318	246.712	250.477	26,41
Bouwnijverheid	41.258			43.124	46.133	48.606	17,81
Groothandel en kleinhandel; reparatie	38.683			41.386	43.797	44.400	14,78
Hotels en restaurants	21.256			21.733	23.241	25.520	20,06
Vervoer en communicatie	54.316			53.674	53.893	54.826	0,94
Financiële instellingen	74.085			86.541	92.794	85.442	15,33
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zaken	108.251			107.298	108.627	108.246	0,00
Openbaar bestuur en defensie	41.148			38.812	39.777	40.034	-2,71
Onderwijs	37.461			40.185	40.757	41.769	11,50
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	35.424			34.810	36.931	38.148	7,69
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele er	26.762			30.191	30.055	31.344	17,12
Particuliere huishoudens met werknemers	11.835			12.415	12.184	12.391	4,70
Totaal	49.582			52.879	54.540	56.041	13,03
Bedrijvensector	53.426			57.902	60.359	62.203	16,43
	110,8					113,0	

Loonkosten per loontrekkende	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	11.774			11.297	12.311	12.922	9,74
Industrie (incl. winning van delfstoffen)	36.952			40.255	41.635	42.689	15,52
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	60.953			84.000	87.124	82.139	34,76
Bouwnijverheid	30.551			31.919	34.395	35.220	15,28
Groothandel en kleinhandel; reparatie	30.566			32.024	32.761	33.434	9,39
Hotels en restaurants	16.522			15.945	17.161	18.219	10,27
Vervoer en communicatie	37.196			36.873	38.581	39.907	7,29
Financiële instellingen	48.514			50.889	56.021	55.285	13,96
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zaken	28.921			33.664	35.459	36.756	27,09
Openbaar bestuur en defensie	34.851			32.745	33.743	34.003	-2,43
Onderwijs	34.311			37.595	38.250	39.262	14,43
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	28.821			30.370	30.778	31.109	7,94
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele er	23.390			25.723	26.663	27.633	18,14
Particuliere huishoudens met werknemers	11.905			12.486	12.252	12.231	2,74
Totaal	32.761			34.562	35.773	36.524	11,48
Bedrijvenssector	34.130			36.353	37.887	38.718	13,44
	104,0					106,8	
Loonaandeel							
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	38,0			33,9	40,8	38,4	
Industrie (incl. winning van delfstoffen)	67,0			65,6	66,1	64,9	
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	30,8			34,7	35,3	32,8	
Bouwnijverheid	74,0			74,0	74,6	72,5	
Groothandel en kleinhandel; reparatie	79,0			77,4	74,8	75,3	
Hotels en restaurants	77,7			73,4	73,8	71,4	
Vervoer en communicatie	68,5			68,7	71,6	72,8	
Financiële instellingen	65,5			58,8	60,4	64,7	
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zaken	26,7			31,4	32,6	34,0	
Openbaar bestuur en defensie	84,7			84,4	84,8	84,9	
Onderwijs	91,6			93,6	93,8	94,0	
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	81,4			87,2	83,3	81,5	
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele er	87,4			85,2	88,7	88,2	
Particuliere huishoudens met werknemers	100,6			100,6	100,6	98,7	
Totaal	66,1			65,4	65,6	65,2	
Bedrijvenssector	63,9			62,8	62,8	62,2	

Waals Gewest**Bruto toegevoegde waarde - tegen lopende prijzen**

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2000 t.o.v. 1995 ln %
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	973	1.046	990	990	917	970	-0,33
Industrie (incl. winning van delfstoffen)	8.647	8.447	8.813	9.513	9.303	9.846	13,86
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	1.347	1.419	1.527	1.490	1.463	1.475	9,55
Bouwnijverheid	2.565	2.481	2.593	2.640	2.840	3.021	17,75
Groothandel en kleinhandel; reparatie	4.614	4.522	4.735	5.069	5.255	5.409	17,22
Hotels en restaurants	669	672	695	717	740	777	16,06
Vervoer en communicatie	2.697	2.876	2.965	3.109	3.119	3.229	19,70
Financiële instellingen	1.599	1.681	1.671	1.801	1.763	1.660	3,79
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zal	9.036	9.403	9.709	10.034	10.612	11.305	25,10
Openbaar bestuur en defensie	4.474	4.719	4.942	4.994	5.344	5.609	25,37
Onderwijs	4.336	4.377	4.459	4.615	4.730	4.831	11,42
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	3.622	3.719	3.788	3.835	4.126	4.419	22,01
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele €	971	979	934	996	1.033	1.136	16,99
Particuliere huishoudens met werknemers	371	412	426	437	445	459	23,94
Indirect gemeten diensten van financiële intermediairs	-1.991	-2.148	-2.029	-2.193	-2.079	-1.969	-1,07
Totaal	43.931	44.605	46.217	48.048	49.610	52.175	18,77
Bedrijvensector	29.184	29.353	30.678	32.180	33.016	34.751	19,07

Beloning van werknemers - tegen lopende prijzen

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	62	63	66	70	79	80	29,08
Industrie (incl. winning van delfstoffen)	5.674	5.650	5.766	5.893	5.997	6.085	7,25
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	559	618	695	661	668	603	7,91
Bouwnijverheid	1.381	1.346	1.379	1.418	1.556	1.650	19,45
Groothandel en kleinhandel; reparatie	2.538	2.561	2.610	2.724	2.884	3.040	19,78
Hotels en restaurants	329	326	320	334	338	349	6,02
Vervoer en communicatie	1.898	1.900	2.017	2.038	2.134	2.257	18,92
Financiële instellingen	928	924	934	936	952	970	4,58
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zal	1.382	1.445	1.548	1.658	1.839	2.089	51,17
Openbaar bestuur en defensie	3.670	3.858	4.064	4.097	4.415	4.610	25,59
Onderwijs	3.951	4.000	4.094	4.255	4.371	4.472	13,20
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	2.303	2.405	2.550	2.597	2.761	2.895	25,69
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele €	531	540	568	587	626	641	20,69
Particuliere huishoudens met werknemers	371	412	426	437	445	455	22,83
Totaal	25.575	26.047	27.037	27.705	29.063	30.195	18,06
Bedrijvensector	14.688	14.770	15.270	15.661	16.367	17.042	16,03

Aantal werknemers	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	4.108			4.475	4.705	4.648	0,25
Industrie (incl. winning van delfstoffen)	148.756			143.898	141.736	142.749	13,14
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	8.730			9.285	9.020	8.670	-4,04
Bouwnijverheid	51.311			50.942	52.502	54.489	-0,68
Groothandel en kleinhandel; reparatie	100.478			101.393	105.968	109.410	6,19
Hotels en restaurants	20.361			20.631	20.735	20.668	8,89
Vervoer en communicatie	57.585			58.507	58.311	60.489	1,51
Financiële instellingen	19.686			18.990	18.700	18.762	5,04
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zal	49.568			56.478	59.146	66.264	-4,69
Openbaar bestuur en defensie	104.026			124.980	129.681	132.350	33,68
Onderwijs	116.150			109.123	110.851	111.193	27,23
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	81.476			90.417	93.563	95.681	-4,27
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele €	25.627			25.304	26.006	26.393	17,43
Particuliere huishoudens met werknemers	24.037			29.284	30.908	30.949	2,99
Totaal	811.898			843.707	861.832	882.715	28,76
Bedrijvensector	456.474			460.124	466.118	481.501	8,72
							5,48

Aantal zelfstandigen	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	25.738			22.973	22.161	22.090	
Industrie (incl. winning van delfstoffen)	14.969			14.689	14.800	14.753	
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	104			107	61	61	
Bouwnijverheid	20.520			21.266	21.255	21.187	
Groothandel en kleinhandel; reparatie	63.053			58.810	55.380	55.203	
Hotels en restaurants	16.413			15.700	15.155	15.107	
Vervoer en communicatie	3.851			4.003	3.999	3.986	
Financiële instellingen	1.230			1.395	1.526	1.521	
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zal	26.700			29.137	29.376	29.282	
Openbaar bestuur en defensie	234			200	197	196	
Onderwijs	1.331			1.887	2.074	2.067	
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	24.419			26.796	27.458	27.370	
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele €	15.894			15.724	16.013	15.962	
Particuliere huishoudens met werknemers	182			194	192	191	
Totaal	214.638			212.881	209.647	208.976	
Bedrijvensector	146.840			145.107	141.552	141.099	

Aantal loontrekkenden + zelfstandigen	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	29.846			27.448	26.866	26.738	

Industrie (incl. winning van delfstoffen)	163.725	158.587	156.536	157.502
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	8.834	9.392	9.081	8.731
Bouwnijverheid	71.831	72.208	73.757	75.676
Groothandel en kleinhandel; reparatie	163.531	160.203	161.348	164.613
Hotels en restaurants	36.774	36.331	35.890	35.775
Vervoer en communicatie	61.436	62.510	62.310	64.475
Financiële instellingen	20.916	20.385	20.226	20.283
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zal	76.268	85.615	88.522	95.546
Openbaar bestuur en defensie	104.260	125.180	129.878	132.546
Onderwijs	117.481	111.010	112.925	113.260
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	105.895	117.213	121.021	123.051
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele €	41.521	41.028	42.019	42.355
Particuliere huishoudens met werknemers	24.219	29.478	31.100	31.140
Totaal	1.026.536	1.056.588	1.071.479	1.091.691
Bedrijvensector	603.314	605.231	607.670	622.600

Bruto toegevoegde waarde per werkende	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	32.594			36.083	34.121	36.263	11,26
Industrie (incl. winning van delfstoffen)	52.815			59.985	59.428	62.514	18,36
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	152.439			158.603	161.073	168.965	10,84
Bouwnijverheid	35.713			36.560	38.510	39.916	11,77
Groothandel en kleinhandel; reparatie	28.215			31.642	32.572	32.856	16,45
Hotels en restaurants	18.200			19.738	20.610	21.714	19,30
Vervoer en communicatie	43.901			49.733	50.055	50.074	14,06
Financiële instellingen	76.455			88.349	87.185	81.827	7,03
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zal	118.481			117.200	119.876	118.318	-0,14
Openbaar bestuur en defensie	42.912			39.897	41.147	42.317	-1,39
Onderwijs	36.906			41.574	41.882	42.655	15,58
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	34.204			32.718	34.092	35.914	5,00
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele €	23.393			24.269	24.591	26.828	14,68
Particuliere huishoudens met werknemers	15.298			14.821	14.299	14.746	-3,61
Totaal	44.734			47.549	48.241	49.597	10,87
Bedrijvensector	48.373			53.170	54.332	55.816	15,39

Loonkosten per loontrekkende	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	15.068			15.732	16.854	17.190	14,08
Industrie (incl. winning van delfstoffen)	38.141			40.953	42.314	42.627	11,76
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	64.012			71.136	74.069	69.550	8,65
Bouwnijverheid	26.920			27.838	29.627	30.281	12,49
Groothandel en kleinhandel; reparatie	25.258			26.862	27.215	27.784	10,00
Hotels en restaurants	16.149			16.204	16.286	16.867	4,45
Vervoer en communicatie	32.955			34.837	36.588	37.309	13,21
Financiële instellingen	47.121			49.263	50.909	51.706	9,73
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zal	27.879			29.349	31.091	31.525	13,08
Openbaar bestuur en defensie	35.283			32.783	34.046	34.830	-1,28
Onderwijs	34.012			38.995	39.429	40.217	18,24
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	28.270			28.727	29.506	30.258	7,03
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele €	20.713			23.194	24.060	24.272	17,18
Particuliere huishoudens met werknemers	15.414			14.916	14.388	14.705	-4,60
Totaal	31.500			32.837	33.723	34.206	8,59
Bedrijvenssector	32.176			34.036	35.113	35.394	10,00

Gecorrigeerd loonaandeel

Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	46,2			43,6	49,4	47,4
Industrie (incl. winning van delfstoffen)	72,2			68,3	71,2	68,2
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	42,0			44,9	46,0	41,2
Bouwnijverheid	75,4			76,1	76,9	75,9
Groothandel en kleinhandel; reparatie	89,5			84,9	83,6	84,6
Hotels en restaurants	88,7			82,1	79,0	77,7
Vervoer en communicatie	75,1			70,0	73,1	74,5
Financiële instellingen	61,6			55,8	58,4	63,2
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zal	23,5			25,0	25,9	26,6
Openbaar bestuur en defensie	82,2			82,2	82,7	82,3
Onderwijs	92,2			93,8	94,1	94,3
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	82,7			87,8	86,5	84,3
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele €	88,5			95,6	97,8	90,5
Particuliere huishoudens met werknemers	100,8			100,6	100,6	99,7
Totaal	70,4			69,1	69,9	69,0
Bedrijvenssector	66,5			64,0	64,6	63,4

Brussels Hoofdstedelijk Gewest**Bruto toegevoegde waarde - tegen lopende prijzen**

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2000 t.o.v. 1995 In %
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	23	24	25	23	23	19	-18,61
Industrie (incl. winning van delfstoffen)	2.970	2.967	2.938	2.887	3.042	3.096	4,24
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	1.078	1.141	1.178	1.158	1.076	1.243	15,22
Bouwnijverheid	841	819	918	848	895	918	9,21
Groothandel en kleinhandel; reparatie	4.449	4.849	4.791	4.633	4.575	4.527	1,75
Hotels en restaurants	585	601	639	720	755	814	39,25
Vervoer en communicatie	2.590	2.495	2.816	3.263	3.724	3.805	46,89
Financiële instellingen	6.074	6.815	6.913	7.720	7.580	7.199	18,52
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zak	8.137	8.398	8.820	9.350	9.754	10.344	27,12
Openbaar bestuur en defensie	3.884	3.896	4.014	4.234	4.495	4.829	24,33
Onderwijs	1.883	1.941	1.985	2.008	2.051	2.187	16,11
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	1.570	1.579	1.590	1.673	1.872	2.017	28,48
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele e	1.683	1.601	1.776	1.922	2.022	2.043	21,40
Particuliere huishoudens met werknemers	238	246	255	280	289	299	25,25
Indirect gemeten diensten van financiële intermediairs	-1.561	-1.717	-1.626	-1.777	-1.696	-1.576	1,01
Totaal	34.445	35.653	37.033	38.941	40.457	41.762	21,24
Bedrijvensector	25.164	26.367	27.388	28.801	29.706	30.370	20,69

Beloning van werknemers - tegen lopende prijzen

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	8	8	9	8	8	8	0,25
Industrie (incl. winning van delfstoffen)	1.931	1.937	1.933	1.931	2.012	2.022	7,79
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	387	400	437	424	409	418	4,70
Bouwnijverheid	565	529	585	567	578	591	7,82
Groothandel en kleinhandel; reparatie	2.826	2.813	2.813	2.935	3.114	3.117	4,57
Hotels en restaurants	420	417	427	458	468	484	10,27
Vervoer en communicatie	1.497	1.528	1.714	1.815	2.065	2.156	15,13
Financiële instellingen	3.660	3.815	3.842	3.974	4.058	4.319	44,05
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zak	2.654	2.672	2.892	3.091	3.448	3.699	17,98
Openbaar bestuur en defensie	3.230	3.256	3.382	3.585	3.836	4.118	39,37
Onderwijs	1.714	1.773	1.820	1.845	1.889	2.015	27,49
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	1.162	1.178	1.230	1.300	1.389	1.474	17,61
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele e	953	971	1.019	1.105	1.134	1.205	26,85
Particuliere huishoudens met werknemers	239	246	255	280	289	311	26,48
Totaal	21.245	21.544	22.357	23.319	24.696	25.935	30,31
Bedrijvensector	13.941	14.111	14.643	15.196	16.151	16.804	22,08

Aantal werknemers	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	409			409	398	439	0,25
Industrie (incl. winning van delfstoffen)	44.219			43.736	42.063	42.339	7,33
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	4.838			5.170	4.996	5.120	-4,25
Bouwnijverheid	16.941			15.917	15.602	15.647	5,82
Groothandel en kleinhandel; reparatie	72.224			69.718	69.746	69.290	-7,64
Hotels en restaurants	19.239			20.004	20.157	20.146	-4,06
Vervoer en communicatie	43.184			45.805	47.469	48.410	4,71
Financiële instellingen	65.602			64.664	63.907	64.992	12,10
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zak	67.003			71.635	77.517	80.497	-0,93
Openbaar bestuur en defensie	92.454			92.424	95.679	99.729	20,14
Onderwijs	47.094			46.737	47.783	47.447	7,87
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	36.402			40.190	41.521	43.245	0,75
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele e	27.469			26.859	27.759	28.365	18,80
Particuliere huishoudens met werknemers	13.989			15.559	15.604	16.475	3,26
Totaal	551.068			558.827	570.201	582.141	17,77
Bedrijvensector	333.251			336.649	341.457	346.441	5,64

Aantal zelfstandigen	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	125			136	138	138	
Industrie (incl. winning van delfstoffen)	5.432			5.055	4.813	4.798	
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	34			36	32	32	
Bouwnijverheid	5.005			4.824	4.664	4.649	
Groothandel en kleinhandel; reparatie	25.551			22.685	21.215	21.147	
Hotels en restaurants	6.268			5.735	5.549	5.531	
Vervoer en communicatie	2.379			2.450	2.561	2.553	
Financiële instellingen	773			757	771	769	
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zak	19.559			20.545	20.828	20.761	
Openbaar bestuur en defensie	100			82	78	78	
Onderwijs	834			986	1.095	1.091	
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	7.906			8.023	8.096	8.070	
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele e	7.608			7.035	7.011	6.989	
Particuliere huishoudens met werknemers	71			74	64	64	
Totaal	81.645			78.423	76.915	76.669	
Bedrijvensector	65.001			62.087	60.433	60.240	

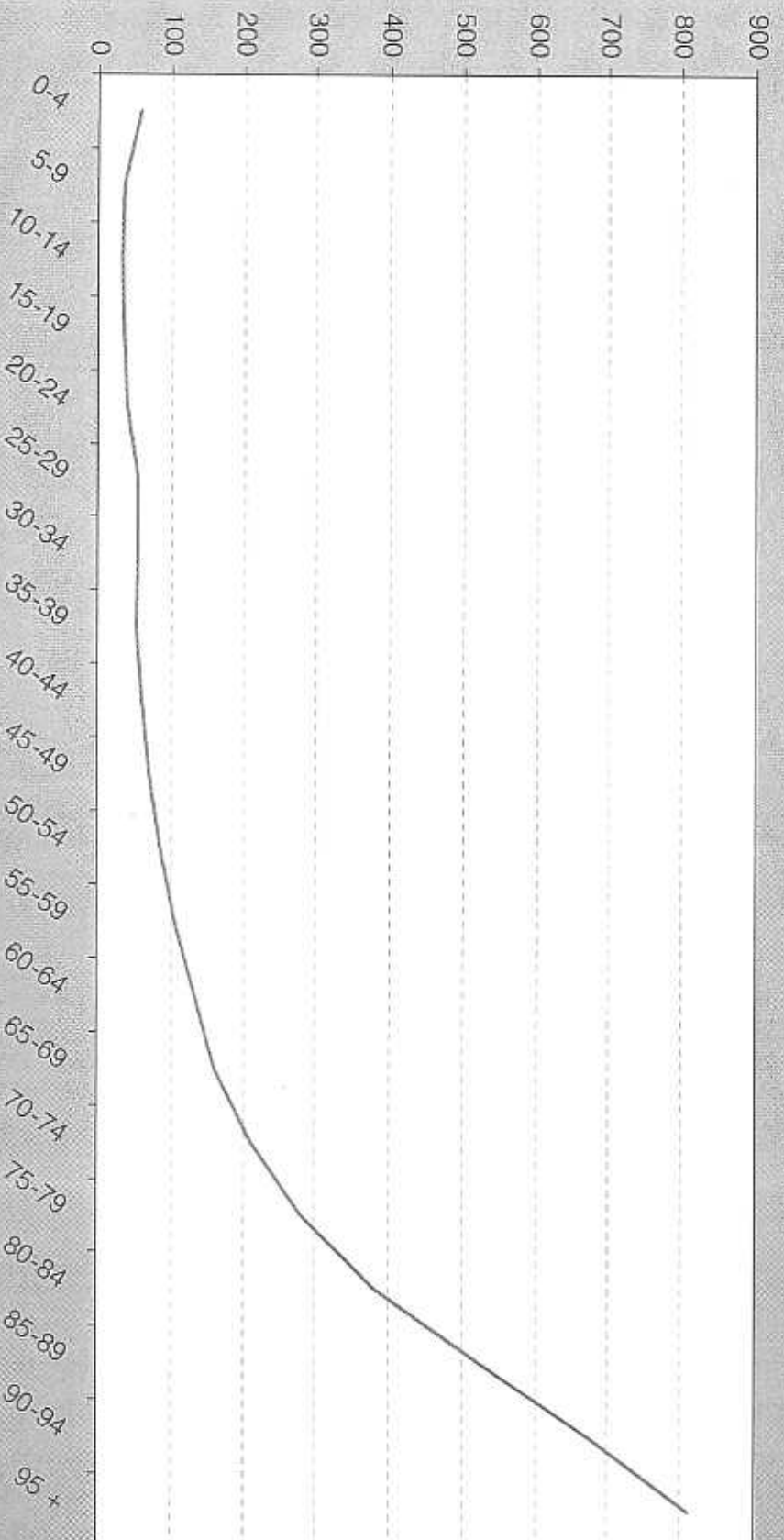
Aantal loontrekkenden + zelfstandigen	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	534			545	536	577	

Industrie (incl. winning van delfstoffen)	49.651	48.791	46.876	47.137
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	4.872	5.206	5.028	5.152
Bouwnijverheid	21.946	20.741	20.266	20.296
Groothandel en kleinhandel; reparatie	97.775	92.403	90.961	90.437
Hotels en restaurants	25.507	25.739	25.706	25.677
Vervoer en communicatie	45.563	48.255	50.030	50.963
Financiële instellingen	66.375	65.421	64.678	65.761
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zak	86.562	92.180	98.345	101.258
Openbaar bestuur en defensie	92.554	92.506	95.757	99.807
Onderwijs	47.928	47.723	48.878	48.538
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	44.308	48.213	49.617	51.315
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele e	35.077	33.894	34.770	35.354
Particuliere huishoudens met werknemers	14.060	15.633	15.668	16.539
Totaal	632.713	637.250	647.116	658.810
Bedrijvensector	398.252	398.736	401.890	406.681

Bruto toegevoegde waarde per werknemer	1995	1996	1997	1998	1999	2000	0,25
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	43.258			42.936	41.978	32.607	-24,62
Industrie (incl. winning van delfstoffen)	59.822			59.173	64.884	65.686	9,80
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	221.325			222.436	214.061	241.173	8,97
Bouwnijverheid	38.299			40.871	44.177	45.225	18,08
Groothandel en kleinhandel; reparatie	45.504			50.137	50.297	50.058	10,01
Hotels en restaurants	22.923			27.958	29.378	31.709	38,33
Vervoer en communicatie	56.853			67.616	74.441	74.664	31,33
Financiële instellingen	91.513			118.002	117.190	109.474	19,63
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zak	94.000			101.429	99.178	102.154	8,67
Openbaar bestuur en defensie	41.968			45.771	46.942	48.387	15,29
Onderwijs	39.296			42.068	41.958	45.055	14,65
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	35.425			34.706	37.731	39.298	10,93
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele e	47.966			56.691	58.142	57.774	20,45
Particuliere huishoudens met werknemers	16.956			17.924	18.458	18.055	6,48
Totaal	56.907			63.896	65.139	65.783	15,60
Bedrijvensector	63.185			72.230	73.915	74.677	18,19
	127,2			134,4	135,0	132,6	

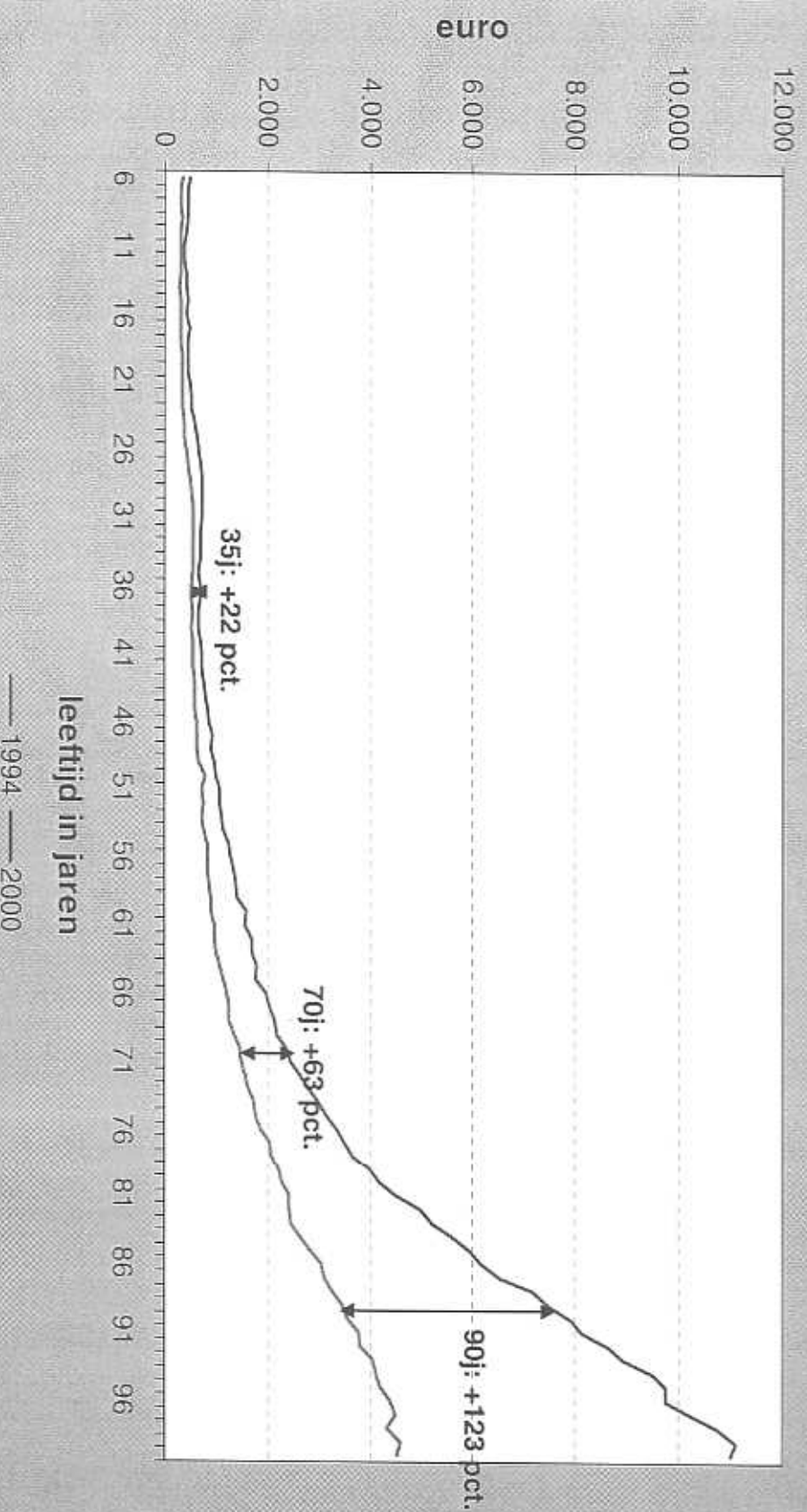
Loonkosten per werknemer	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	18.826			20.293	20.603	18.907	0,25
Industrie (incl. winning van delfstoffen)	43.671			44.158	47.824	47.753	0,43
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	80.067			81.915	81.845	81.582	9,35
Bouwnijverheid	33.340			35.635	37.014	37.745	1,89
Groothandel en kleinhandel; reparatie	39.134			42.104	44.643	44.981	13,21
Hotels en restaurants	21.851			22.900	23.213	24.025	14,94
Vervoer en communicatie	34.656			39.633	43.508	44.534	9,95
Financiële instellingen	55.797			61.459	63.497	66.450	28,50
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zak	39.607			43.148	44.478	45.947	19,09
Openbaar bestuur en defensie	34.938			38.788	40.091	41.295	16,01
Onderwijs	36.389			39.483	39.539	42.477	18,19
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	31.916			32.346	33.453	34.078	16,73
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele e	34.676			41.122	40.844	42.471	6,77
Particuliere huishoudens met werknemers	17.049			18.015	18.534	18.865	22,48
Totaal	38.553			41.729	43.311	44.551	10,65
Bedrijvensector	41.833			45.139	47.299	48.505	15,56
	122,4			127,1	128,4	130,2	15,95
Loonaandeel							
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	43,5			47,3	49,1	58,0	
Industrie (incl. winning van delfstoffen)	73,0			74,6	73,7	72,7	
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	36,2			36,8	38,2	33,8	
Bouwnijverheid	87,1			87,2	83,8	83,5	
Groothandel en kleinhandel; reparatie	86,0			84,0	88,8	89,9	
Hotels en restaurants	95,3			81,9	79,0	75,8	
Vervoer en communicatie	61,0			58,6	58,4	59,6	
Financiële instellingen	61,0			52,1	54,2	60,7	
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zak	42,1			42,5	44,8	45,0	
Openbaar bestuur en defensie	83,3			84,7	85,4	85,3	
Onderwijs	92,6			93,9	94,2	94,3	
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	90,1			93,2	88,7	86,7	
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele e	72,3			72,5	70,2	73,5	
Particuliere huishoudens met werknemers	100,5			100,5	100,4	104,5	
Totaal	67,7			65,3	66,5	67,7	
Bedrijvensector	66,2			62,5	64,0	65,0	

Uitgaven voor gezondheidszorg per persoon per leeftijdsklasse (2000, in percent van gemiddelde uitgaven)

Bron: LCM en eigen berekeningen.

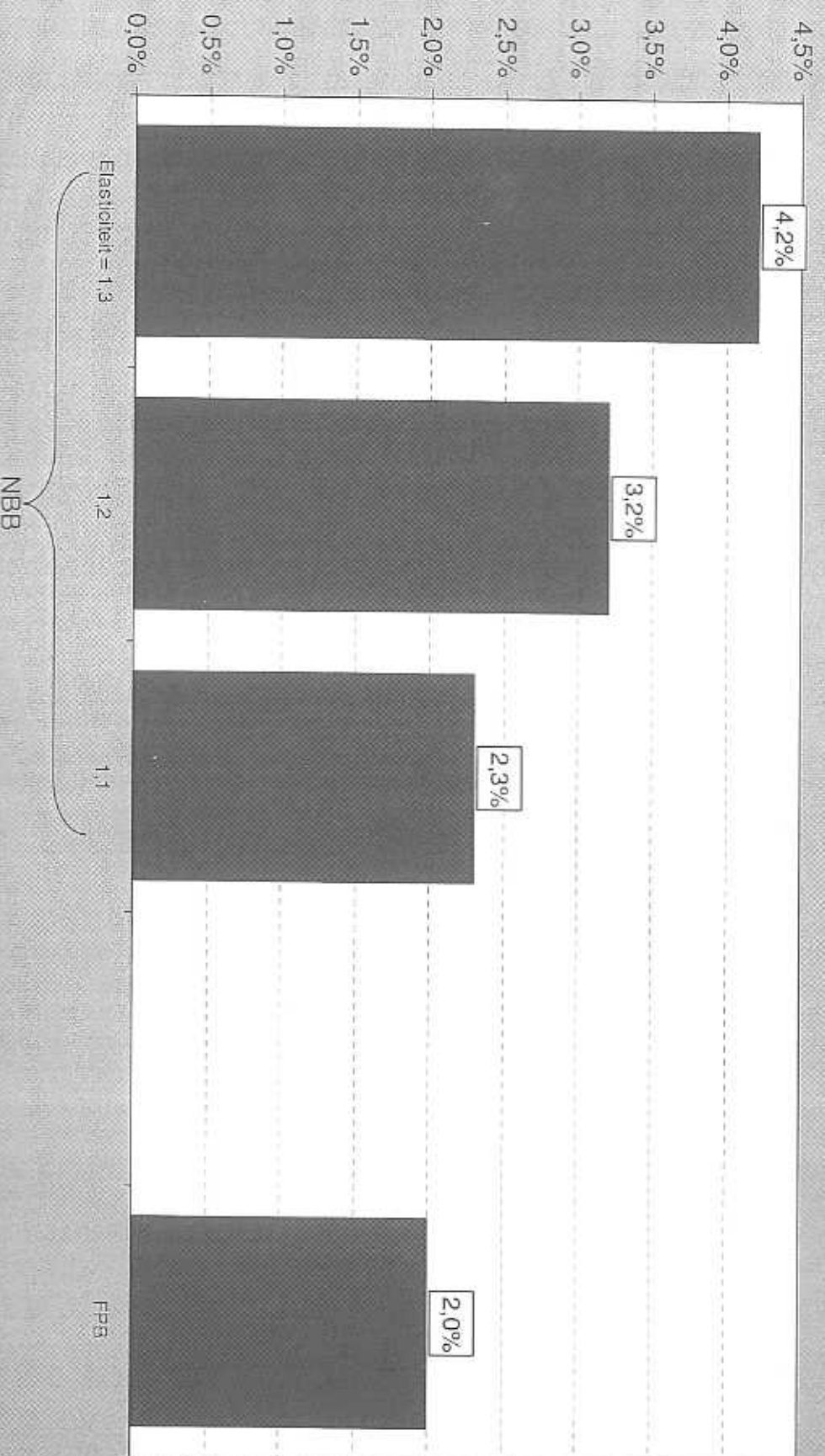
Uitgaven voor gezondheidszorg per persoon per leeftijdsklasse

Bron: LCM.

Projecties overheidsuitgaven voor gezondheidszorg: 2000-2030

(toename in procentpunt bbb)

Bronnen: NBB, EPC, FPB, INR, LCM, NIS.